KASB-HUNAR LEKSIKASINING SINXRON TADQIQI

Xolmatova Muhayyo Abdug‘opporovna
Qo‘qon universiteti Andijon filiali
xolmatova1904@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqolada hozirgi o‘zbek tilidagi kasb-hunar leksikasining sinxron holati, uning leksik tizimdagi o‘rni, semantik va funksional xususiyatlari hamda umumxalq tili bilan aloqasi tahlil qilinadi. Kasb-hunar leksikasi muayyan kasbiy faoliyat bilan bog‘liq tushunchalarni nomlashga xizmat qiluvchi, professional muloqotda faol qo‘llanadigan va til taraqqiyoti jarayonida tarkiban yangilanib boradigan leksik qatlam sifatida talqin etiladi. Tadqiqotda kasbiy birliklarni kasb nomlari, mehnat qurollari, xomashyo va materiallar, mehnat jarayonlari, mahsulotlar hamda kasbiy harakatlarni ifodalovchi birliklarga ajratish imkoniyatlari ko‘rsatiladi. Shuningdek, an’anaviy kasb-hunar leksikasi bilan zamonaviy kasbiy birliklar o‘rtasidagi uzviylik, yangi texnologiyalar ta’sirida yuzaga kelayotgan nominativ jarayonlar va kasbiy birliklarning umumxalq tiliga o‘tish mexanizmlari yoritiladi. Sinxron yondashuv asosida kasbiy birliklarning hozirgi nutqdagi faolligi, ma’no doirasi, funksional chegarasi va terminologiya bilan munosabati aniqlanadi. Maqolada kasb-hunar leksikasini korpus materiallari, elektron lug‘atlar va zamonaviy kasbiy matnlar asosida muntazam tadqiq etish zarurligi asoslanadi.*

Kalit so‘zlar: *kasb-hunar leksikasi, sinxron tadqiq, kasbiy birlik, leksik qatlam, professionalizm, termin, nominatsiya, semantika, umumxalq tili, o‘zbek tili.*

Аннотация. *В статье рассматривается синхронное состояние профессионально-ремесленной лексики современного узбекского языка, её место в лексической системе, семантические и функциональные особенности, а также связь с общеупотребительной лексикой. Профессиональная лексика трактуется как особый лексический слой, обслуживающий профессиональную деятельность, номинирующий специальные предметы, процессы, материалы, орудия труда и результаты деятельности. Выделяются основные семантические группы профессиональных единиц: названия профессий, орудий труда, материалов, процессов, действий и продуктов. Особое внимание уделяется взаимодействию традиционной ремесленной лексики с новыми профессиональными наименованиями, возникающими под влиянием*

цифровизации, технологического развития и социальной трансформации. Анализируются процессы перехода профессиональных единиц в общеупотребительный словарь, их терминологизации и изменения значения в современной коммуникации. Обосновывается необходимость комплексного изучения профессиональной лексики на основе современных текстовых корпусов, электронных словарей и материалов профессионального общения.

Ключевые слова: *профессиональная лексика, синхронное исследование, профессиональная единица, лексический слой, профессионализм, термин, номинация, семантика, общеупотребительная лексика, узбекский язык.*

Annotation. *This article examines the synchronic state of professional and occupational vocabulary in contemporary Uzbek, its position within the lexical system, semantic and functional characteristics, and interaction with commonly used vocabulary. Professional vocabulary is viewed as a specific lexical layer serving professional communication and naming objects, processes, materials, tools, actions, and products related to particular occupations. The study identifies major semantic groups of professional lexical units, including names of occupations, tools, materials, processes, actions, and products. Particular attention is paid to the interaction between traditional occupational vocabulary and new professional names emerging under the influence of digitalization, technological development, and social change. The article analyzes the transition of professional units into general vocabulary, processes of terminologization, and semantic changes occurring in contemporary communication. The necessity of systematic research based on text corpora, electronic dictionaries, and authentic professional communication materials is also emphasized.*

Keywords: *professional vocabulary, occupational vocabulary, synchronic research, professional unit, lexical layer, professionalism, term, nomination, semantics, Uzbek language.*

Til jamiyatning tarixiy tajribasi, ijtimoiy munosabatlari, moddiy va ma’naviy madaniyatini ifodalovchi murakkab tizim bo‘lib, uning lug‘at tarkibi jamiyat hayotidagi o‘zgarishlarga bevosita javob beradi. Inson faoliyatining har bir sohasi o‘ziga xos tushunchalar tizimini yuzaga keltiradi va bu tushunchalarning nomlanishi tilning leksik imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu nuqtayi nazardan kasb-hunar leksikasi tilning ijtimoiy differensiallashgan qatlamlaridan biri sifatida alohida ilmiy ahamiyatga ega.

Kasb-hunar leksikasi deganda ma’lum kasb, hunar yoki professional faoliyat doirasida ishlatiladigan, shu faoliyatga xos predmet, jarayon, vosita, material, mahsulot va harakatlarni ifodalovchi leksik birliklar majmui tushuniladi. Mazkur

qatlam umumxalq tilidan ajralgan holda mavjud bo‘lmaydi. Aksincha, u umumxalq tili bilan doimiy aloqada bo‘lib, ayrim birliklarni undan qabul qiladi, ayrim birliklarni esa umumiy iste’molga olib chiqadi.

Kasb-hunar leksikasini o‘rganishda sinxron yondashuv alohida metodologik ahamiyat kasb etadi. Sinxron tadqiqot muayyan tarixiy davrda til birliklarining qanday ishlayotganini, ularning ma’nosi, funksiyasi, qo‘llanish doirasi va o‘zaro munosabatlarini aniqlashga yo‘naltiriladi. Demak, kasbiy birlikning tarixiy kelib chiqishini emas, balki uning bugungi til tizimidagi mavqeyini aniqlash sinxron tahlilning asosiy vazifasidir.

Bugungi kunda iqtisodiy, texnologik va ijtimoiy jarayonlarning jadallashuvi kasbiy leksikaning tarkibiga kuchli ta’sir ko‘rsatmoqda. Bir tomondan, kulolchilik, zargarlik, kashtachilik, gilamdo‘zlik, temirchilik, dehqonchilik kabi an’anaviy sohalarga xos birliklar milliy madaniy meros sifatida yashab kelmoqda. Ikkinchi tomondan, dasturlash, raqamli marketing, logistika, kiberxavfsizlik, elektron tijorat kabi yangi yo‘nalishlar yangi kasbiy nominatsiyalarni shakllantirmoqda.

Maqolaning maqsadi hozirgi o‘zbek tilidagi kasb-hunar leksikasining sinxron holatini tavsiflash, uning semantik guruhlarini aniqlash, funksional xususiyatlarini ko‘rsatish hamda kasbiy leksika, terminologiya va umumxalq leksikasi o‘rtasidagi munosabatlarni yoritishdan iborat.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi kasb-hunar leksikasini faqat tarixiy-etnografik material sifatida emas, balki zamonaviy o‘zbek tilining faol va dinamik qatlami sifatida talqin qilish, uning an’anaviy va innovatsion komponentlarini bir tizimda ko‘rib chiqish bilan belgilanadi.

Leksikologiyada til lug‘at tarkibining ijtimoiy jihatdan tabaqalanishi muhim masalalardan biridir. Jamiyat a’zolari turli faoliyat sohalarida qatnashgani sababli ularning nutqida umumxalq tiliga xos birliklar bilan bir qatorda muayyan guruh yoki kasbga xos birliklar ham qo‘llanadi. Kasb-hunar leksikasi ana shu ijtimoiy-funksional differensiallashuvning muhim ko‘rinishidir.

Kasbiy birlikning asosiy belgisi uning ma’lum faoliyat sohasi bilan semantik va funksional bog‘liqligidir. Masalan, duradgorlikka oid randa, arra, tesha, randalamoq kabi birliklar, kulolchilikka oid charx, xum, sir, qoliplamoq kabi birliklar muayyan mehnat jarayonini ifodalashga xizmat qiladi. Biroq ularning barchasi bir xil darajada kasbiy chegaralangan emas. Ayrimlari umumxalq nutqida ham faol ishlatiladi.

Shuning uchun kasbiy leksikani aniqlashda faqat so‘zning qaysi kasbga tegishli ekaniga emas, uning real nutqdagi qo‘llanish chastotasi, kommunikativ vazifasi va semantik ixtisoslashuviga ham e’tibor berish lozim. Bu jihat sinxron tadqiqotning muhim mezonlaridan biridir.

Kasb-hunar leksikasi bilan professionalizm tushunchalari ham o‘zaro yaqin. Professionalizm ko‘pincha mutaxassislarning norasmiy yoki og‘zaki muloqotida qo‘llanadigan, muayyan guruh uchun tushunarli bo‘lgan birliklarni anglatadi. Kasbiy leksika esa bundan kengroq tushuncha bo‘lib, kasb bilan bog‘liq nominatsiyalarning turli ko‘rinishlarini qamrab oladi.

Sinxron tahlil kasbiy birliklarni ularning hozirgi ma’no va funksiyasiga ko‘ra guruhlash imkonini beradi. Birinchi guruhni kasb va mutaxassislik nomlari tashkil etadi. An’anaviy qatlamda duradgor, kulol, zargar, temirchi, etikdo‘z, novvoy, tikuvchi, to‘quvchi kabi nomlar mavjud. Zamonaviy qatlamda dasturchi, dizayner, marketolog, logist, analitik, kontent-menejer kabi birliklar ko‘payib bormoqda.

Ikkinchi guruh mehnat qurollari nomlaridan iborat. An’anaviy hunarlarda ketmon, bolg‘a, ombur, arra, randa, charx, igna, do‘ppi tikish qurollari kabi birliklar uchraydi. Zamonaviy sohalarda esa kompyuter, skaner, printer, server, grafik planshet kabi texnik vositalar kasbiy muloqotning faol birliklariga aylangan.

Uchinchi guruh xomashyo va material nomlarini qamrab oladi. Kulolchilikda loy va sir, to‘qimachilikda ip, ipak va mato, zargarlikda oltin, kumush va qimmatbaho toshlar, qurilishda g‘isht, ganch, sement kabi birliklar shu guruhga mansub.

To‘rtinchi guruh mehnat jarayonlari va amallarini bildiruvchi fe’llardan tashkil topadi. Randalamoq, sayqallamoq, qoliplamoq, to‘qimoq, tikmoq, bo‘yamoq, sirlamoq kabi birliklar muayyan kasbiy faoliyatdagi harakatlarni ifodalaydi. Bu birliklarning ayrimlari umumxalq tilida ham ishlatiladi, biroq kasbiy muhitda ularning ma’nosi ancha aniq va ixtisoslashgan bo‘lishi mumkin.

Beshinchi guruh tayyor mahsulot nomlarini qamrab oladi. Do‘ppi, gilam, sopol idish, xum, zargarlik buyumi, patir, non kabi birliklar kasbiy faoliyat natijasini bildiradi. Ularning ko‘pchiligi umumxalq tilida faol bo‘lgani sababli kasbiy va umumiste’mol qatlamlari o‘rtasidagi chegaraning nisbiyligini ko‘rsatadi.

Kasbiy leksikani sinxron o‘rganishda tavsifiy, qiyosiy, semantik, funksional-stilistik va statistik metodlardan foydalanish mumkin. Tavsifiy metod orqali mavjud birliklarning shakli, ma’nosi va qo‘llanish sohasi aniqlanadi. Semantik metod esa birliklarning ma’no tarkibi va ma’no munosabatlarini tahlil qilish imkonini beradi.

Funksional-stilistik tahlil kasbiy birliklarning qaysi nutq uslubida va qanday kommunikativ vaziyatda ishlatilishini aniqlash uchun zarur. Masalan, ayrim birliklar faqat ustalar o‘rtasidagi og‘zaki muloqotda faol bo‘lishi, boshqalari esa darslik, ilmiy maqola, ommaviy axborot vositalari va lug‘atlarda ham qo‘llanishi mumkin.

Statistik yondashuv kasbiy birliklarning qo‘llanish chastotasini aniqlashda muhimdir. Elektron korpuslar va raqamli matn bazalari asosida muayyan so‘zning qaysi davrda, qaysi hududda va qaysi janrlarda ko‘proq ishlatilishini aniqlash

mumkin. Bu usul kasbiy leksikaning real faolligini an’anaviy lug‘aviy tasnifdan ko‘ra aniqroq ko‘rsatishi mumkin.

Sinxron tadqiqot uchun manba sifatida zamonaviy badiiy asarlar, publitsistik matnlar, darsliklar, ilmiy maqolalar, kasbiy hujjatlar, internet nashrlari, ijtimoiy tarmoqlardagi professional muloqot hamda elektron lug‘atlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Bunday manbalar tilning tabiiy va real ishlatilish holatini ko‘rsatadi.

Kasb-hunar leksikasi va terminologiya o‘rtasidagi chegara tilshunoslikda muhim masalalardan biridir. Termin muayyan fan yoki soha doirasida aniq tushunchani ifodalashga xizmat qiladi va uning ma’nosi imkon qadar barqaror bo‘lishi kutiladi. Kasbiy birlik esa professional faoliyat jarayonida ishlatilishi bilan ajralib turadi va u har doim ham qat’iy terminologik maqomga ega bo‘lmaydi.

Masalan, tibbiyot, huquq, iqtisodiyot yoki muhandislik sohasida muayyan terminlar ilmiy tushunchalarni ifodalasa, mutaxassislarning kundalik ish jarayonidagi qisqartmalar, norasmiy nomlar yoki amaliy atamalar professional leksikaga yaqin turadi. Shu sababli kasbiy birliklarni terminologik tizimdan ajratishda ularning standartlashganlik darajasi, lug‘atlarda qayd etilishi va ilmiy muloqotdagi vazifasi hisobga olinadi.

Kasbiy birlikning terminlashuvi ham mumkin. Muayyan so‘z professional muhitda muntazam va aniq ma’noda qo‘llanib, keyinchalik ilmiy-texnik hujjatlar, darsliklar va lug‘atlarga kirsa, uning terminologik maqomi kuchayadi. Aksincha, ayrim terminlar ommalashib, umumxalq nutqida qo‘llanadigan oddiy so‘zga aylanishi mumkin.

O‘zbek tilidagi an’anaviy kasb-hunar leksikasi xalqning tarixiy-madaniy tajribasini saqlab qoluvchi muhim manbadir. Hunarmandchilikning zargarlik, kulolchilik, temirchilik, duradgorlik, kashtachilik, do‘ppido‘zlik, gilamdo‘zlik kabi turlari o‘ziga xos leksik tizimga ega.

Mazkur birliklar nafaqat kasbiy tushunchalarni ifodalaydi, balki milliy madaniyatning moddiy belgilarini ham nomlaydi. Masalan, do‘ppi, atlas, adras, gilam, xum, lagan, sandiq kabi nomlar muayyan hunar mahsulotini anglatish bilan birga xalqning tarixiy turmush tarzi haqida ham ma’lumot beradi.

An’anaviy kasb-hunar leksikasining muhim xususiyati – uning hududiy rang-barangligidir. Biror buyum yoki mehnat jarayoni turli hududlarda turlicha nomlanishi mumkin. Bu holat shevalar, mahalliy hunarmandchilik maktablari va tarixiy an’analar bilan bog‘liq. Shu sababli sinxron tadqiqotda hududiy materiallarni ham qamrab olish leksik tizimning to‘liq manzarasini yaratadi.

An’anaviy birliklarning ayrimlari faol qo‘llanishdan chiqib, passiv lug‘at qatlamiga o‘tishi mumkin. Biroq ularning tarixiy-madaniy qiymati saqlanib qoladi.

Muzey, turizm, milliy hunarmandchilik va madaniy merosni targ‘ib qilish sohalarining rivojlanishi bunday birliklarning qayta faollashishiga ham olib kelishi mumkin.

Jamiyat taraqqiyoti yangi kasblarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘layotganligi tufayli kasbiy leksika doimiy ravishda yangilanadi. Raqamli iqtisodiyot, axborot texnologiyalari, elektron savdo, logistika, media va kreativ industriyalarning rivojlanishi yangi kasbiy nomlarning o‘zbek tiliga kirib kelishini tezlashtirdi.

Yangi birliklarning bir qismi o‘zbek tilining ichki so‘z yasash imkoniyatlari asosida shakllanadi. Masalan, -chi affiksi orqali turli faoliyat nomlarini hosil qilish an’anaviy model bo‘lib, zamonaviy kasb nomlarini yaratishda ham samarali qo‘llanadi. Boshqa birliklar esa o‘zlashma shaklda kiradi yoki o‘zbek tilining fonetik va grammatik tizimiga moslashtiriladi.

Zamonaviy kasbiy leksikaning muhim xususiyatlaridan biri – xalqaro kommunikatsiya ta’sirining kuchliligidir. Internet va global professional tarmoqlar natijasida inglizcha birliklar tez tarqalmoqda. Bu jarayon tilni yangi tushunchalar bilan ta’minlasa-da, ularni me’yorlashtirish, muqobil o‘zbekcha variantlarini ishlab chiqish va qo‘llanish chegaralarini belgilash masalasini ham kun tartibiga olib chiqadi.

Yangi kasbiy birliklarning tilga kirib kelishi avtomatik ravishda ularning adabiy me’yor sifatida shakllanganini anglatmaydi. Yangi nomning barqarorlashuvi uchun uning nutqdagi takroriy qo‘llanishi, semantik aniqligi, grammatik moslashuvi va keng kommunikativ muhitda qabul qilinishi muhim.

Kasbiy leksika va umumxalq leksikasi o‘rtasidagi chegara doimiy va mutlaq emas. Ijtimoiy hayotda muayyan kasb yoki sohaning ta’siri kuchaygan sari uning birliklari keng jamoatchilik nutqiga kirib boradi. Bunday jarayon leksik birlikning semantik va funksional maqomini o‘zgartirishi mumkin.

Masalan, ilgari faqat kompyuter mutaxassislari faol ishlatgan ayrim raqamli texnologiya birliklari bugungi kundalik nutqning ham bir qismiga aylangan. Xuddi shunday, tibbiyot, bank, sport, turizm va ta’limga oid ko‘plab birliklar ham ommalashgan.

Umumlashuv jarayonida so‘zning kasbiy chegaralanganligi kamayadi. Natijada birlik yangi kontekstlarda ishlatila boshlaydi, ba’zan esa ko‘chma ma’no hosil qiladi. Bu holat tilning semantik taraqqiyot mexanizmlaridan biri sifatida qaraladi.

Aksincha, ayrim birliklarning qo‘llanish sohasi torayishi ham mumkin. Texnologik yangilanish natijasida eski mehnat qurollari yoki ishlab chiqarish usullari amaliyotdan chiqsa, ularni ifodalovchi birliklar passiv qatlamga o‘tadi. Shu

sababli sinxron tahlil til birliklarining faqat mavjudligini emas, ularning faol yoki passiv holatini ham hisobga olishi kerak.

Kasbiy leksikaning asosiy vazifasi nominativ funksiyadir. Ya’ni u kasbiy faoliyatga tegishli predmet, hodisa, harakat va jarayonlarga nom beradi. Nominativ funksiyaning aniqligi professional kommunikatsiyaning samaradorligini ta’minlaydi.

Ikkinchi muhim funksiya kommunikativ vazifadir. Mutaxassislar o‘rtasida ma’lumot almashishda kasbiy birliklar fikrni qisqa, aniq va iqtisodiy shaklda yetkazishga xizmat qiladi. Bir so‘z yoki birikma muayyan kasbiy jamoa uchun katta mazmunni ifodalashi mumkin.

Kasbiy leksika identifikatsion va madaniy vazifalarni ham bajaradi. Muayyan kasbga oid birliklardan foydalanish suhbatdoshlarning professional mansubligini bildirishi mumkin. An’anaviy hunarlarga oid birliklar esa milliy madaniyat va tarixiy tajribaning til orqali avloddan avlodga o‘tishini ta’minlaydi.

Ayrim kasbiy birliklar ekspressiv xususiyatga ham ega bo‘lishi mumkin. Ayniqsa, og‘zaki professional muloqotda norasmiy nomlar, qisqartmalar va metaforik ifodalar mutaxassislar o‘rtasidagi kommunikativ yaqinlikni kuchaytiradi. Biroq bunday birliklar ilmiy yoki rasmiy matnlarda doimo ham qo‘llanavermaydi.

Hozirgi davrda kasb-hunar leksikasini tadqiq etishda an’anaviy lug‘aviy materiallar bilan cheklanib qolmasdan, raqamli manbalardan foydalanish zarur. Elektron korpuslar kasbiy birliklarning real qo‘llanishini davr, janr va soha kesimida kuzatish imkonini beradi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda kasbiy birliklarning chastotasi, sinonimik qatorlari, hududiy tarqalishi, o‘zlashma va milliy birliklar nisbati, terminlashuv darajasi hamda umumxalq tiliga o‘tish jarayonlarini statistik usullar bilan o‘rganish mumkin.

Shuningdek, alohida kasb-hunar sohalari bo‘yicha raqamli izohli lug‘atlar yaratish ham amaliy ahamiyatga ega. Bunday lug‘atlar ta’lim, ilmiy tadqiqot, kasbiy tayyorgarlik va madaniy merosni saqlash jarayonlarida foydali manba bo‘lib xizmat qiladi.

Kasbiy leksikani o‘qitish masalasi ham e’tiborga loyiq. Kasbiy ta’lim olayotgan talabalar umumiy til me’yorlari bilan bir qatorda o‘z mutaxassisligiga oid leksik birliklarni to‘g‘ri anglash va qo‘llash ko‘nikmasiga ega bo‘lishi zarur. Bu ayniqsa tibbiyot, huquq, muhandislik, iqtisodiyot va axborot texnologiyalari kabi terminologik jihatdan rivojlangan sohalarda muhimdir.

Kasbiy leksikaning sinxron holatini aniqlashda uch mezon alohida ahamiyatga ega: semantik ixtisoslashuv, funksional chegaralanganlik va real qo‘llanish faolligi. Birlikning ma’lum kasb bilan bog‘langanligi uning kasbiy ekanligini ko‘rsatishi mumkin, ammo bu belgini real nutq materiallari bilan tasdiqlash zarur.

Shuningdek, kasbiy leksika va terminologiya o‘rtasidagi munosabatni keskin chegara bilan belgilash ham har doim ham to‘g‘ri emas. Ular o‘rtasida o‘tish zonalari mavjud bo‘lib, ayrim kasbiy birliklar standartlashish natijasida termin maqomiga ega bo‘lishi, ayrim terminlar esa ommalashib umumxalq leksikasiga aylanishi mumkin.

An’anaviy va zamonaviy kasbiy leksikaning birgalikda o‘rganilishi o‘zbek tilining hozirgi holatini yanada to‘liqroq ifodalaydi. Birinchi qatlam milliy tarix va madaniyatning lingvistik izlarini saqlasa, ikkinchi qatlam jamiyatning yangi ehtiyojlarini aks ettiradi. Ularning o‘zaro munosabati til taraqqiyotining uzluksizligini ko‘rsatadi.

Kasb-hunar leksikasi hozirgi o‘zbek tilining ijtimoiy-funksional jihatdan muhim va doimiy ravishda yangilanib boruvchi qatlamidir. Uning tarkibida an’anaviy hunarmandchilikka oid birliklar bilan bir qatorda yangi texnologiyalar va zamonaviy kasblar ta’sirida yuzaga kelayotgan innovatsion nominatsiyalar ham faol ishtirok etmoqda.

Sinxron yondashuv kasbiy birliklarning ayni davrdagi semantik va funksional holatini aniqlash, ularning faol yoki passiv qatlamga mansubligini belgilash, umumxalq leksikasi bilan aloqasini ko‘rsatish hamda terminologik tizimdagi o‘rnini baholash imkonini beradi.

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, kasbiy leksikaning asosiy semantik guruhlarini kasb va mutaxassislik nomlari, mehnat qurollari, xomashyo va materiallar, mehnat jarayonlari, amallar va tayyor mahsulot nomlari tashkil etadi. Bu guruhlar o‘zaro bog‘liq bo‘lib, kasbiy faoliyatning turli bosqichlarini til orqali ifodalaydi.

Kasbiy birliklarning bir qismi tor professional doirada qolsa, boshqa qismi umumxalq tiliga o‘tadi. Ushbu jarayon tilning ochiq va dinamik tizim ekanligini tasdiqlaydi. Yangi kasblar va texnologiyalar paydo bo‘lishi esa kasbiy leksikaning muntazam boyib borishiga sabab bo‘lmoqda.

Kelgusida o‘zbek tilidagi kasb-hunar leksikasini elektron korpuslar, zamonaviy lug‘atlar, professional internet matnlari va real kasbiy muloqot materiallari asosida kompleks tadqiq etish maqsadga muvofiq. Bunday tadqiqotlar kasbiy birliklarning chastotasi, semantik o‘zgarishi, hududiy tarqalishi, terminlashuv darajasi va umumxalq tiliga o‘tish mexanizmlarini chuqurroq ochib berishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, kasb-hunar leksikasini sinxron tadqiq etish nafaqat leksikologik nazariya uchun, balki zamonaviy o‘zbek adabiy tilining rivojlanish jarayonlarini anglash, kasbiy lug‘atlar yaratish, ta’lim mazmunini takomillashtirish va milliy madaniy merosni lingvistik jihatdan saqlash uchun ham muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abduazizov A. O‘zbek tilining fonologiyasi va morfonologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.

2. Hojiyev A. O‘zbek tili so‘z yasalishi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1989.

3. Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2002.

4. Jamolxonov H. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – Toshkent: Talqin, 2005.

5. Mahmudov N. Til va jamiyat. – Toshkent: O‘zbekiston, 2014.

6. Mengliyev B. Hozirgi o‘zbek tili. – Toshkent: Tafakkur bo‘stoni, 2018.

7. Rahmatullayev Sh. Hozirgi adabiy o‘zbek tili. – Toshkent: Universitet, 2006.

8. Sayfullayeva R., Mengliyev B., Boqiyeva G. va boshqalar. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.

9. Tursunov U., Muxtorov J., Rahmatullayev Sh. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – Toshkent: O‘zbekiston, 1992.

10. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. 5 jildlik. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2006–2008.

11. O‘zbek tilining imlo lug‘ati. – Toshkent: Akademnashr, 2013.

12. Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания. – Москва: Наука, 1977.

13. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. – Москва: ЛКИ, 2007.

14. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии. – Москва: Издательство АН СССР, 1961.

15. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории. – Москва: Либроком, 2009.